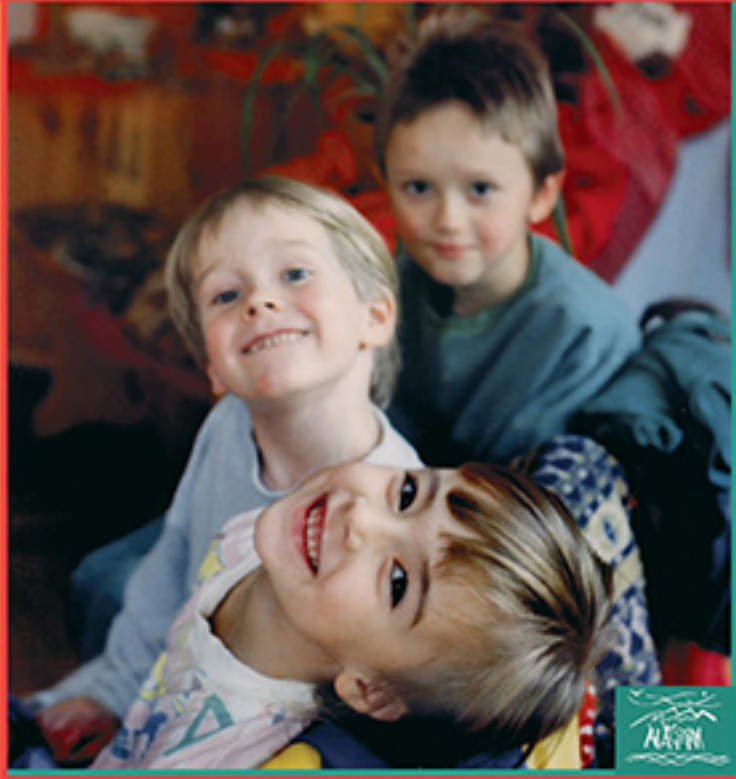

ВІД ТРЬОХ ДО ДЕВ'ЯТИ РОКІВ

РАЙНЕР ПАТЦЛАФФ,

ТЕЛЬЗЕ КАЛЬДЕР ТА ІНШІ

ЛЕЙТМОТИВИ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

**ЛЕЙТМОТИВИ
ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ
Від трьох до дев'яти років**

Kindheit – Bildung – Gesundheit

Leitlinien der Waldorfpädagogik für die Kindheit von 3 bis 9 Jahren

Umriss eines Gesamtbildungskonzepts

Bildungsziele
Bildungsbereiche
Bildungsbedingungen

Pädagogische Forschungsstelle
beim Bund der Freien Waldorfschulen e.V.

Райнер Патцлафф,
Тельзе Кальдер
та інші

**ЛЕЙТМОТИВИ
ВАЛЬДОРФСЬКОЇ
ПЕДАГОГІКИ**
Від трьох до дев'яти років

Переклад з німецької
Оксани Богданенко, Ксенії Медведевої

Київ
«НАІП»
2008

УДК 37.013

ББК 74.03

П-20

Переклад з видань:

Rainer Patzlaff und Wolfgang Sassmannshausen.

**Leitlinien der Waldorfpädagogik fuer die Altersstufe
von 3 bis 9 Jahren.**

Paedagogische Forschungsstelle beim Bund der Freien
Waldorfschulen e.V., 2005

Telse Kalder, Claudia McKeen, Rainer Patzlaff, Wolfgang
Sassmannshausen u.a.

**Leitlinien der Waldorfpädagogik fuer die Kindheit
von 3 bis 9 Jahren.**

Teil II.

За редакцією **Олени Колухової**

Оформлення — **Марія Коваленко, Галина Анненко**

Використані фотографії з архіву вальдорфської школи
«Софія» (Київ)

Патцлафф Р., Кальдер Т. та ін.

П-20 **Лейтмотиви вальдорфської педагогіки. Від
трьох до дев'яти років / Переклад з німецької —
К.: Вид-во «НАІРІ», 2008. — 136 с., іл.**

ISBN 978-966-8838-19-4

У книзі окреслено основні мотиви виховання і викладання у вальдорфському дитячому садку та перших класах вальдорфської школи. Тезисно наведено наукове обґрунтування головних принципів вальдорфської педагогіки у контексті цілісного розвитку дитини від перших років до десятого року життя.

ББК 74.03

ISBN 3-927286-46-X

© Paedagogische Forschungsstelle
beim Bund der Freien
Waldorfschulen e.V., 2005

ISBN 978-966-8838-19-4

© «НАІРІ», переклад, редакція
та оформлення, 2008

Зміст

Індивідуальність — у центрі

Виховання та освіта —

сходина на шляху до свободи людини 9

Освіта й самоосвіта дитини 10

Тілесний, життєвий та душевний

інструментарій «Я» 11

Салютогенез як основа процесу освіти 12

Створення здорової тілесної конституції 15

Створення відчуття зв'язку зі світом

через первинний досвід 16

Розвиток здатності до життєвої стійкості 18

Навчання в ранньому дитинстві

та його умови

Особлива природа навчання

в ранньому дитинстві 19

Педагогічне формування оточення:

порядок і надійність 20

Формування оточення: ритм та повторення . . . 22

Формування оточення:

логіка фактів та взаємозв'язки 23

Особистість вихователя

як складова оточення дитини 25

Самовиховання вихователя —

наслідування дитини 26

Перехід до шкільного навчання.

Коли ж правильно починати?

Гра та соціальна поведінка шестирічних 28

Раннє інтелектуальне визрівання та дисоціація . . 30

Салютогенетичний принцип розвитку

згідно з семирічними ритмами 33

Лейтмотиви вальдорфської педагогіки

Перетворення сил, що формують тіло	35
Становлення здатності вільного уявлення	36
Цілі навчання і виховання	
Повага до індивідуальності дитини	39
Супроводження до свободи та здатність до відповідальності	39
Розвиток соціальних здібностей	40
Задатки всеосяжного здоров'я	40
Час для подальшого розвитку	41
Цілісна освіта й індивідуальна допомога	42
Загальний процес навчання й виховання від 0 до 18 років	42
Цілі початкової школи	
Завдання навчання в початковій школі	43
Педагогічне оформлення життєвого оточення	43
Позитивна навчальна атмосфера і надійні взаємини	44
Функція дорослих як прикладу для наслідування	44
Основи автентичності особистості	45
Здатність відчуття зв'язку зі світом та здатність до життєвої стійкості	46
Оздоровлення засобами педагогіки	46
Надання можливості дозріти	47
Основа здатності до навчання й роботи, що зберігається все життя	47
Метаморфози розвитку й навчання відповідно до віку	48
Від навчання «руками» до навчання «головою»	48
Передача етичних і соціальних цінностей активним прикладом	49

Навчання в початковій школі

Школа як виклик для дитини	51
Передумови цілеспрямованого навчання	52
Створення позитивної навчальної атмосфери	53
Збереження природної радості від навчання	54
Посилення й розвиток соціальної компетентності	54

Сфери освіти і виховання.

Дитячий садок

Загальні положення	56
Вільна гра як діяльність, що сприяє розвитку	57
Рух, розвиток тіла і здоров'я	62
Розвиток мовлення	65
Ритміко-музично-художня освіта	69
Основи навчання математиці й природничим наукам	73
Формування соціальних здатностей	77
Основи компетентності в ЗМІ у дитячому садку і початковій школі	81

Сфери освіти і виховання.

Початкова школа

Загальні положення	86
Розвиток руху	91
Мовленнєва компетенція та компетенція в читанні, викладання іноземних мов	94
Навчання засобами мистецтва	98
Введення в математику	100
Практичні заняття	102
Етико-моральні цінності	103
Індивідуальний розвиток і відхилення в ньому	104
Десятий рік життя	107

Лейтмотиви вальдорфської педагогіки

Умови навчання у дитячому садку

й у школі

Самовиховання	110
Навчання й підвищення кваліфікації педагога	113
Спільна робота вчительської колегії та батьків	115
Єдність дитячого садка та школи	117
Спільна робота педагогів з терапевтами, лікарями й фахівцями	118
Дослідження й поліпшення якості навчання . .	119
Колегіальне самоврядування й управління установою	122
Інтеграція в соціальне оточення	126
Архітектура й оформлення приміщення	127

Примітки	128
--------------------	-----

Індивідуальність — у центрі

Виховання та освіта — сходина на шляху до свободи людини

Згідно з поглядом на людину, поставленим Р. Штайнером у центр антропософської духовної науки, вальдорфська педагогіка бачить у кожній дитині недоторканну індивідуальність, яка існує вже до зачаття та народження й у теперішнє земне буття приносить з минулого цілком індивідуальну долю, пов'язану з імпульсами майбутнього, які спочатку ще приховані, але поступово проявляються як провідний мотив життя чи ідеал у розумінні твердження Ф. Шиллера, що «кожна конкретна людина... несе в собі, залежно від схильності та призначення, чисту ідеальну людину, з незмінною єдністю й усіма змінами якої узгоджується велике завдання її буття».

Людина вільна тією мірою, якою їй вдається жити й здійснювати вчинки згідно з власними «схильністю та призначенням». Прагнення до цієї свободи поєднує всіх людей: воно загальнолюдське й індивідуальне одночасно. Завдання виховання та освіти — підтримувати й супроводжувати людину на цьому шляху.

Освіта й самоосвіта дитини

Як тільки дитину починають розглядати як простий об'єкт навчання та зумовленості, відразу виникає неповага до її незалежної індивідуальності. У ранньому віці дитина наділена здатністю «навчати» саму себе¹. У неї є для цього оптимальні передумови: адже дитина приносить із собою у світ, з одного боку, дивовижні прагнення до навчання та діяльності, а з іншого — безмежну відкритість і здатність віддаватися всім враженням та впливам оточення. Глибока довіра до світу й віра у власні сили складають «початковий капітал» дитини.

Однак здатність дитини до самонавчання напштовхується на порожнечу, якщо дорослі не підуть з готовністю їй назустріч, щоб зорієнтувати її та взяти на себе відповідальність за здорові можливості її розвитку. На відміну від зв'язаної інстинктами тварини, розвиток якої заздалегідь визначено, людина приходить у світ як незавершене, незумовлене створіння, і її подальший шлях рішуче залежить від умов, з якими вона стикається. Тому завдання дорослого — створення оточення, яке б сприяло розвиткові і було для дитини спонуканням до набуття потрібного досвіду, а також стимулювало б соціальну взаємодію і створювало водночас захисний простір, у якому дитина може розкриватися без перешкод.

Нероздільна двоїстість самоосвіти, з одного боку, і освіти за допомогою оточення, з іншого, знаходить своє підтвердження в результатах сучасних досліджень. Наприклад, результати дослідження мозку показують, що людина — це єдина жива істота, яка має свободу змінювати, вправляючись і навчаючись, фун-

кції свого мозку, аж до глибокої старості². З іншого боку, результати дослідження міжособистісних зв'язків свідчать, що свобода й автономія особистості не можуть розкритися в похилому віці, якщо у людини в перші роки життя не було можливості вибудувати максимально міцний зв'язок з кимось із близьких³. Отже, дитина з перших митей життя зорієнтована на навчання й самонавчання.

Тілесний, життєвий та душевний інструментарій «Я»

В антропософській педагогіці розрізняють «Я» як невмируще духовне ядро людини, а також три організації, якими «Я» користується як інструментами для життя у світі й розкриття індивідуальних мотивів. Це, по-перше, *фізично-тілесний організм*, по-друге, *організація життєвих сил*, яка «підключається» про підтримання процесів життя аж до самої смерті, і, по-третє, *душевна організація*.

Ці три організації (або «члени ества людини», як називає їх Р. Штайнер) здатні правильно служити лише тоді, коли «Я» оволодіває ними й повністю пронизує їх собою так, що вони стають вираженням «Я» — вираженням індивідуальності. Однак це тривалий процес, що потребує від батьків і вчителів дбайливого супроводження дитини протягом усього періоду її дитинства та юності, а в разі необхідності — і допомоги лікарів та терапевтів доти, доки «Я» не почне оволодівати цими трьома організаціями. Коли цього досягнуто, ми говоримо про повноліття, і виховання закінчується. З цього моменту людина може лише сама себе

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.